

Swannesang

Colofon / Kolofon

ISBN: 978 94 6365 260 5

1e druk 2020

© Nederlandse gedichten Atze van Wieren

© Fryske oersetting Klaas Bruinsma

Exemplaren zijn te bestellen bij de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Eksimplaren binne te bestellen bestellen by de boekhannel
of streekrjocht by de útjouwerij:

Utjouwerij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Ljouwert

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foarmjouwing binnenwurk en omslach: Evelien Veenstra

Utjefte fan dit boek waard mei mooglik makke troch:

Uitgave van dit boek werd mede mogelijk gemaakt door:

Provinsje Fryslân

Stifting FLMD

CVW Beheer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgeverij.

Neat út dizze útjefte mei fermannichfâldige wurde, opslein yn automatisearre gegevensbestannen en/of iepenbier makke troch middel fan print, fotokopy, mikrofilm of op hokfoar oare wize ek, sûnder foarôfgeande skriftlike tastimming fan de útjouwerij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Swannesang

Gedichten van
Atze van Wieren

Oerset yn it Frysk troch
Klaas Bruinsma

Inhoud / Ynhâld

Voorwoord / Foarwurd	11
Uit: <i>Grondstof</i> / Ut: <i>Grûnstof</i>	13
Suikerbietcyclus (zes gedichten)	14
Te hoop	14
Syklus oer de sûkerbyt (seis gedichten)	15
Te heap	15
Bietengor	16
Bitegor	17
Voorportaal	18
Foarportaal	19
Suikerfabriek	20
Sûkerfabryk	21
Suiker	24
Sûker	25
Vierverlaten	26
Vierverlaten	27
Droom	28
Dream	29
Mest	30
Dong	31
Trui	32
Trui	33
Fietsles	34
Fytsles	35

Ijsbaan	36
Iisbaan	37
Jongen	38
Jonge	39
Terra incognita	40
Terra incognita	41
Elegie	42
Elegy	43
Als vroeger	44
As alear	45
Wetenschap	46
Wittenskip	47
Zwart gat	48
It swart gat	49
Uit één stuk	50
Ut it hiele hout	51
Zo'n dag	52
Sa'n dei	53
Grondverzet	54
Grûn fersetsette	55
Herfst	56
Hjerst	57
Herfsttuin	58
Hôf by't hjerst	59
Heksenbezem	60
Heksebiezem	61
Eigentijds	62
Eigentiids	63

Bezem	64
Biezem	65
Wens	66
Winskdream	67
Uit: <i>Bedevaart</i> / Ut: <i>Pylgerreis</i>	69
Kerk te Bornwird	70
Tsjerke fan Boarnwert	71
Annakerk Hantumhuizen	72
Annatsjerke Hantumhuzen	73
Kerk te Paesens	74
Tsjerke fan Peazens	75
Kerk te Wier	76
Tsjerke fan Wier	77
Kerk te Fransum	78
Tsjerke fan Fransum	79
Kerk te Leens, kerstnacht 1717	80
Tsjerke fan Leens, krystnacht 1717	81
Zeerijp, Jacobuskerk	82
Seeryp, Jakobustsjerke	83
Koorkerk Thesinge	84
Koartsjerke Thesinge	85
Uit: <i>Eeuwig leven</i> / Ut: <i>Ivich libben</i>	87
Wak	88
Wek	89

Hersenpan	90
Breinpanne	91
Loodgieter	92
Leadjitter	93
Bikken	94
Bikke	95
Opus 111	96
Opus 111	97
Lied	98
Liet	99
Elegie	100
Kleiliet	101
Vannacht zag ik mijn vader weer	102
Fannacht seach ik ús heit ris wer	103
Teleportatie	104
Teleportaasje	105
Droom	106
Dream	107
Roepen	108
Roppen	109
Verschiining	110
Ferskinning	111
Dorpskerk Huizum	112
Doarpstsjerke fan Huzum	113
Bedroefde moeder	114
Maria dolorosa	115
Kerk te Gerkesklooster	116
De tsjerke fan Gerkeskleaster	117

Graf	118
Grêf	119
In memoriam Cor Jellema	120
In memoriam Cor Jellema	121
Antropocean	122
Antropocean	123
Herfst	124
Hjerst	125
Tabula rasa	126
Tabula rasa	127
Flits	128
Flits	129
Vraag	130
Frage	131
Watt	132
Watt	133
Stranden	134
Strannen	135
Vrij naar Spinoza	136
Frij nei Spinoza	137
Later	140
Letter	141
Vier portretten van de Meester van Talen / Fjouwer portretten fan de Master fan Talen	143
Atze van Wieren over Klaas Bruinsma	145
Winfried oer syn heit	163

Taspraak by gelegenheid fan de 80ste jierdei fan Klaas Bruinsma	168
Oantinkens fan in redaktrise oan in bysûnder man	188
Werk Klaas Bruinsma	195
Verantwoording <i>Swannesang</i>	199

Voorwoord / Foarwurd

Klaas Bruinsma (Easterein 1931 - Drachten 2018) was een meester in het vertalen naar het Fries. Hij vond dat een zichzelf respecterende taal moest beschikken over de grote wereldklassiekers in eigen vertaling. Daarom vertaalde hij Homerus, Ovidius, Vergilius, Sofokles, maar ook werken uit de middeleeuwen: uit het Oudengels, of het Middelnederlands. Hij kreeg tweemaal de Dr. Obe Postmaprijs uitgereikt en ontving in 2007 de Zilveren Anjer voor literaire verdiensten.

Hij leerde Atze van Wieren kennen door diens vertaling naar het Nederlands van de *Duineser Elegien* van Rainer Maria Rilke. Hun kennismaking groeide uit tot kameraadschap, die tot aan Klaas' dood in 2018 heeft geduurd. Hoe die verliep en met welke ups-and-downs dat gepaard ging, wordt in deze bundel verhaald. Bruinsma vertaalde het werk van Van Wieren. Vlak voor zijn dood in hospice Smelnehaven te Drachten maakte hij zelfs nog een Friese versie van diens recente bundel *Eeuwige leven*. De bundel *Swannesang* bevat verder een boeiende biografische kenschets door Atze van Wieren met als titel *Klaas Bruinsma*, meestervertaler; daarnaast foto's, herinneringen

van Bruinsma's oudste zoom Winfried en van Uitgeverij Elikser te Leeuwarden.

De vertalingen zijn bijzonder sprankelend, krachtig, in een Fries zoals dat heden ten dage nauwelijks nog wordt gehoord en gelezen. In deze uitgave zijn 60 vertalingen gepubliceerd. De bundel is *tweetalig*, zodat de rijkdom door spiegeling met het Nederlands volledig tot zijn recht komt.

Atze van Wieren (Harkema, 1943) ging op zijn vijftigste minder werken om meer te kunnen schrijven. Hij won meerdere prijzen, in veel verzamelbundels is werk van hem opgenomen. In 2006 verscheen bij Uitgeverij IJzer te Utrecht zijn vertaling van de *Duineser Elegien* van Rainer Maria Rilke onder de titel *De elegieën van Duino*, waarvan in 2017 een tweede druk verscheen. Bij dezelfde uitgever zag in 2008 zijn poëziebundel *Grondstof* het licht. In 2011 volgde *Bedeavaart*; zijn derde bundel, *Eeuwig leven*, verscheen september 2017. Atze woont sinds 2016 in de stad Groningen, als Fries 'om utens'.

De uitgever / De útjouwer

Uit: *Grondstof*

Ut: *Grûnstof*

Suikerbietcyclus (zes gedichten)

Te hoop

Wij zijn te hoop gegooïd,
wij liggen bleek en bloot
en onmiskenbaar dood
langs smalle, stille wegen.

Van wortels afgesneden,
het loof dat leven was
en stem van wind en regen
is op de akkers stom gebleven.

Wij zijn geroid en afgelegd
en nagekeken op gebreken.
De grond die onze moeder was
is dood gewicht gebleken.

Wij liggen op een bietenvaalt,
nog wel bijeen maar zonder hoop.
Wij wachten op de dichte wagens,
met dichte wagens worden wij gehaald.

Syklus oer de sûkerbyt (seis gedichten)

Te heap

Wy binne op in heap goaid,
wy lizze bleek en bleat,
binn' net t' ûntstriden dea,
oan smelle, stille wegen byien.

En fan de woartels is snien
it lof dat libben wie,
it lûd fan wyn en rein,
bleau stom op d' ekers as tekken.

Wy binne dold en ôflein,
neisjoen op lekken en brekken.
De grûn, dy't ús mem doch wie,
blik dea gewicht by 't slopen.

Wy lizz' op in biteheap
byien, mar sûnder hope.
Wy wachtsj' op mannich tichte wein
dy't ús ophelje sille yn d' ein.

Bietengor

Ik lig hier in de bietengor
te wachten op wat komen gaat.
De reis was rommelig en ruw,
nog zeurt het in mij na
hoe om mij heen gefluisterd werd
wat ons te wachten staat.

Een enkeling
sprak van een nieuw begin.

O, hoe mis ik de akker
waar mijn wortels liggen,
mijn loof nog natrilt.

Donker gromt het achter mij,
rook kolkt uit hoge pijpen.

Maar stel je voor:
een nieuw begin
waar naar men zegt
ik blinkend wit zal zijn.

Een nieuw begin
en blinkend wit,
wie wil dat niet.

(bietengor: **g**rote **o**pslagruimte bij suikerfabriek)

Bitegor

Ik lis hjir yn de opslach
en wachtsj' op wat komme sil.
De reis wie brollich en rûch,
noch sangert it yn my nei
hoe't om my hinne grute waard
wat ús te wachtsjen stiet.

In inkeling
hie 't oer in nij begjin.

O, hoe mis ik de eker
dêr't myn woartels lizze,
myn lof noch neitrillet.

Dompich grommet it efter my,
reek wielet út hege pipen.

Mar tink ris ta:
in nij begjin,
dêr't – sa't hja sizze –
men blinkend wyt is.

In nij begjin
en blinkend wyt,
wa wol dat net.

(bitegor: **g**reate **o**pslach**r**omte by sûkerfabryk)

Voorportaal

Men komt van ver,
aan lijf en leden kleeft
wat van geen wijken weet.

Men had de aarde lief,
verdroeg de regen,
men hing aan lippen
van de wind die wist
van ander leven,
ander land.

In het voorportaal
wordt men gewogen.
Waar men aan hecht
heet tarra hier.
In een hoek wordt iets
over zuivering gezegd
en aan wanden is geschreven
van binnenste
het winbaarheidsgetal.

Foarportaal

Men komt fan fierren,
oan liif en lea klibbet
wat net fan wiken wit.

Men hie de ierde leaf,
ferdroech de rein,
men hong oan 'e lippen
fan de wyn, dy't wist
fan oar libben,
oar lân.

Yn't foarportaal
wurdt men woegen.
Wat men wichtich fynt
dat hjit hjir tarra.
Yn in hoeke wurdt
wat sein oer suvering,
en oan 'e muorre is skreaun
fan de ynhâld
it getal fan winberheid.

Suikerfabriek

Weet de reiziger die bij avond
over matbleke staven
in zijn stalen cocon langssuft

waarvan de pijp rookt,
waarom stoom sist
en alle lichten branden?

Heeft hij weet van het washuis,
het gebonkel in kolkende achtbaan,
het gezever in trommels,
van pijn in snijmolens,
gestook van broeitroggen
en o, o, de hoogtevrees
– hou me vast –
in duistere diffusietorens?

Kent hij de pesterijen
van de diksapbufferbak?
Wat weet de reiziger
van huiveringen
als koude hoofdkalking
moet worden doorstaan,
als verborgen gebreken –